

Pròleg

Cada any ha estat per a mi un ritu aplegar els eminents professors estrangers convidats al meu curs *Encontres en Medicina Intensiva i Crítica* que hem celebrat en el decurs dels darrers vint-i-cinc anys, visitar la seu de l'actual Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya i, d'una manera especial, l'extraordinari amfiteatre anatòmic Gimbernat. Cada any he vist com les seves cares, que jo analitzava atentament, es transmutaven en un gest d'admiració en entrar a la sala, colpits per la magnificència del barroc, per passar, en un segon gest, com una guspira de reconeixement, en el moment que jo els feia saber que en aquest lloc Antoni de Gimbernat va descriure el seu famós lligament i l'operació d'hèrnia que porta el seu nom. En efecte, en els llibres de text de qualsevol país apareixen encara ara aquests epònims els quals són estudiats pels alumnes de les diverses facultats de medicina d'arreu del món, de la mateixa manera que ho varen fer els meus convidats i jo mateix en el seu moment.

Per part dels meus convidats, el resultat de la visita era indefectiblement d'agraïment per haver-los-hi permès localitzar l'origen geogràfic i conceptual d'aquest epònim. Per la meva banda, sortia de l'amfiteatre com el missatger gratificat per haver posat en relleu un fet de cultura mèdica ocorregut en el nostre país i amplament desconegut.

No cal dir, doncs, que l'ús dels epònims és una pràctica molt estesa en l'àmbit de la medicina, estimant-se que la xifra d'epònims existents és de prop de 10.000.

Tot això ve a tomb per l'aparició del tercer volum de *l'Eponímia Mèdica Catalana*, que amb

gran encert han publicat Elena Guardiola i Josep-Eladi Baños, sota els auspicis de la Fundació Dr. Antoni Esteve. Que aquesta sigui la tercera entrega dels autors diu molt de la seva determinació d'intentar exhaurir el tema. Estic convençut que aquesta vegada tampoc ho aconseguiran i, sortosament, crec que ens podem preparar per a una quarta.

El primer pensament que se m'acudí quan vaig saber el nombre total d'epònims relacionats va ser de sorpresa. Efectivament, hom no podia sospitar la gran quantitat d'epònims catalans que els autors han anat traient de la foscor, amb el benentès que aquests no es queden reclosos en un àmbit purament local, sinó que són citats amplament en la literatura internacional, tal com Guardiola i Baños s'encarreguen de demostrar.

Certament, les eponímies presenten aspectes polèmics i així podem trobar detractors del seu ús sota els arguments de no ser gens explicatives, de fomentar la vanitat dels seus autors o, encara, de ser, en algunes ocasions, injustes en ser atribuïdes a un determinat metge, que s'emporta la fama, quan prèviament la descripció original va ser efectuada per un desconegut col·lega, el qual roman en l'anonimat.

Efectivament, quan el neuròleg Ludo van Bogaert (Anvers, 1897-1989) va descriure el procés patològic que porta el seu nom, la *malaltia de van Bogaert*, es referia a la leucoencefalitis esclerosant subaguda, procés postxarampionós que afecta la substància blanca cerebral, amb cossos d'inclusió i fibrosi de la glia que cursa per brots cap a la cronicitat i, finalment, la mort. No hi ha cap dubte que els termes clàssics que l'ad-

jectiven, és a dir leucoencefalitis esclerosant subaguda, contenen una capacitat descriptiva molt superior al terme *malaltia de van Bogaert*.

Malgrat tot, l'arrelament de certs epònims és tan fort que és impensable que no se segueixin utilitzant noms propis en casos com la malaltia de Parkinson, la malaltia d'Alzheimer o el limfoma de Hodgkin, i altres, per a la caracterització d'aquestes i altres patologies.

D'altra banda, la tasca que els Drs. Guardiola i Baños han realitzat mereix el nostre agraïment, atesa la minuciosa feina de recopilació, anàlisi i divulgació d'aquells metges del nostre país els quals, en la majoria de casos, van fer progressar la medicina catalana, tot enriquint els fonaments de les especialitats aleshores naixents, oferint-li un pont per a la seva projecció internacional. Cal remarcar que els autors presenten cada una de les eponímies fent referència al metge que les descriu, del qual aporten un útil perfil biogràfic que caracteritza no sols el personatge sinó també l'època que li va tocar viure, la qual cosa fa més entenedor al lector el context global. A la biografia segueix la descripció de l'epònim de què es tracta, remarcant-ne els aspectes innovadors i pràctics que fan que l'epònim en si mateix pugui ser considerat com un avenç en la medicina.

Cal remarcar que el rigorós mètode historiogràfic emprat pels autors allunya del tot la possibilitat que l'escrit pugui ser considerat com un pur enaltiment sense fonament de les glòries locals.

Així doncs, tal com remarquen els autors, l'ús dels epònims mèdics dels metges catalans significa, no només preservar la seva memòria, sinó també un homenatge per la seva contribució al progrés de la medicina catalana.

L'Acadèmia de Ciències Mèdiques i de la Salut de Catalunya i de Balears se sent molt honorada d'hostatjar en la seva revista *Annals de Medicina*, dins la secció *Sense amnèsia*, tots i cadascun dels epònims que Guardiola i Baños han treballat des de l'any 1999 fins al dia d'avui, i així ho seguirà fent si, com és de preveure, els autors volen exhaurir tots els epònims de metges catalans que puguin restar encara en l'anonimat.

Finalment, no vull deixar de dir que en els tres volums apareguts d'epònims catalans hi traspua clarament l'esforç dels autors de servir el país. En efecte, l'afany per donar vida a etapes desconegudes de la nostra història mèdica, tot posant-les en relleu i avaluar-les tal com es mereixen, és típic d'aquells països als que s'ha menystingut la pròpia història o aquesta ha estat subsumida per la «història oficial». Res de tot això! Les interessantíssimes pàgines de Guardiola i Baños augmenten en gran mesura la nostra autoestima. Per tot això, us en donem les gràcies!

Àlvar Net Castel

President

Acadèmia de Ciències Mèdiques i de la Salut
de Catalunya i de Balears

Barcelona, juny de 2015